

„Venere Marina“ na porodičnom grbu poznate dubrovačke pomoračke porodice Skočibuha?

Tragom jednog poznatog (Cattaneovog umjetničkog djela

Malo je u dubrovačkoj pomorskoj prošlosti primjera da je o nekom pomorcu ili pomoračkoj obitelji — plemićkoj ili pučanskoj — objelodanjeno toliko podataka i detalja kao o Pracatoviću i Stjepoviću, posebno o Mihi Pracatoviću (Pracatu) i Tomu Stjepoviću — Skočibuhi, a nadasve o njegovom sinu Vici. Slobodno se može kazati da je o njima više napisano nego o svim drugim zajedno. Pisali su o njima mnogi autori¹ u raznim prigodama i sa raznih aspekata, opisujući ih kao suvremenike koji su se među sobom jako razlikovali: dok je Miho Pracatović (Pracat) kao čovjek velikih sposobnosti u poslu i u svoje vrijeme najbogatiji Dubrovčanin i najveći dobrotvor Dubrovačke Republike uvijek živio skromno, smatrajući za dužnost — kako piše dr. Jorjo Tadić u svojoj knjizi »Dubrovački portreti« na str. 126 o njemu — »da sve svoje bogatstvo ostavi u dobrotvorne svrhe i na korist svoje domovine«, dotle je Tomo Stjepović — Skočibuha, a još više njegov sin Vice, svoj novac upotrebljavao u poslovne svrhe, ali i za vlastitu udobnost i kulturne potrebe ne zastajući u ničemu za najpoznatijim dubrovačkim plemićkim porodicama. Posebno se navodi da su cijenili umjetnost, uživali u njoj i održavali prijateljske veze sa najpoznatijim umjetnicima svoga vremena. Serafin Razzi navodi da je u Skočibuhinim dvorcima u Suđurđu na otoku Šipanu i u Dubrovniku »bilo mnogo vrijednih umjetničkih predmeta i slika.«² S obzirom na obilje objelodanjenih podataka sve što je o njima poznato ovdje nećemo ponavljati: pozabavit ćemo se jednim detaljem o kome do sada nije pisano — porodičnom grbu obitelji Toma Stjepovića (de Stefanis) — Krivonosević — zvan Skočibuha. (Slika 1.)

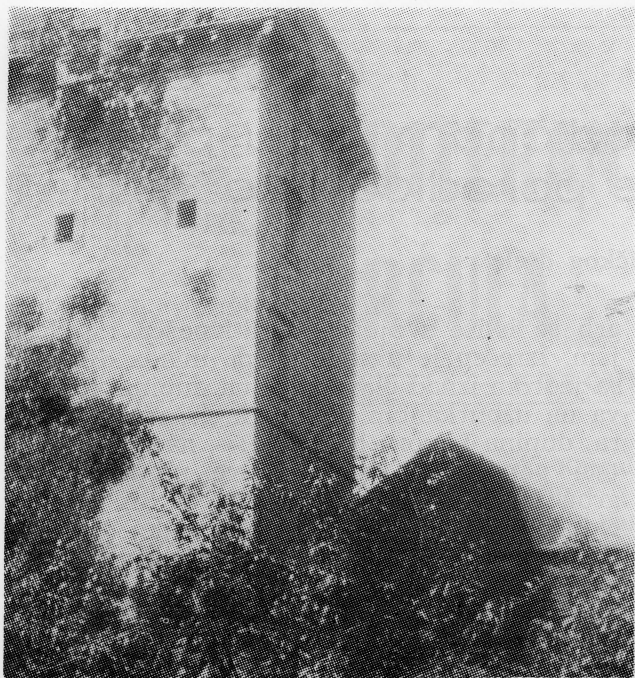
Iako nisu bili vlasteotska porodica (Serafin Razzi suvremenik i prijatelj Vice Stjepovića Skočibuhe piše u svojoj »Povijesti Dubrovnika« da se u Dubrovniku govorilo kako je Senat namjeravao da primi Vicu među članove vlastele — samo Vicu a ne i njegove potomke — ali je Vice u međuvremenu umro) ipak su na Skočibuhinim dvorcima u Suđurđu na otoku Šipanu, palati u Pustjerni i dvorcu Između tri crkve u Dubrovniku, iznad ulaznih kućnih vrata i iznad dvorišnih vrata, postavljeni grbovi. A za razliku od većine grbova dubrovačke vlastele, koji simboličnim značenjima govore o dubrovačkim vlasteotskim porodicama koje su predstavljali, Skočibuhin

grb se ističe svojom figurativnošću i sadržajem. Izrečen je u slici: lijepa mlada djevojka sa jedrom iznad glave stoji na dupinu koji pliva na uzburkanom moru. Naglašavanjem jedra, dupina i mora htjelo se — navodno — istaći pomorački karakter ove porodice. (Na grbu Skočibuhina dvorca Između tri crkve u Dubrovniku položaj tijela djevojke je nešto malo drugačiji). Sasvim je vjerojatno da u tome ima dosta istine, mada je potrebno kazati da je u Dubrovačkoj Republici bilo više vlasteotskih porodica koje su zahvaljujući plovidbi i udjelima u brodovima stekle i ugled i bogatstvo, a ipak se taj pomorački aspekt na njihovim grbovima jedva može primijetiti.

Međutim, kada je riječ o Skočibuhinom porodičnom grbu postoji još jedan mnogo važniji momenat na koga valja ukazati. U vremenu u kome je živio Tomo Stjepović — Sko-

Slika 1. Grb porodice (Grb se nalazi na pročelju dvorca Vice Stjepovića-Skočibuhe u Suđurđu na otoku Šipanu. Visina grba iznosi 75 cm, a figura djevojke u grbu 35 cm)

Slika 2.
Kula uz dvorac Toma Stjepovića-Skočibuhe na Šipanu
na kojoj je pri vrhu uzidan i porodični grb

čibuha (rođen 1484, u Pakljenom na otoku Šipanu, umro 1559. u Dubrovniku) i gradio — odnosno restaurirao nasljeđem dobiven dvorac u Suđurđu na otoku Šipanu (uz kojeg se diže i kula³ na kojoj je pri vrhu postavljen porodični grb (slika 2) i predstavljao svoju staru kuću u Pustjerni (u Dubrovniku 1550—1551. godine) u novu, veliku i lijepu palaču, na kojoj je također postavljen Skočibuhin grb, živio je u Veneciji, u Venetu, i u naponu svog stvaralačkog genija djelovao Danese Cattaneo,⁴ (rođen 1509. u Colonnata kod Cararre, umro u Padovi 1573. godine) kipar, arhitekt i pjesnik, učenik velikog Jacopa Sansovina. Djelovao je u Rimu, Firenci i posebno u Veneciji, u Venetu, gdje je proveo cijeli svoj život. Među poznatim njegovim radovima, kao što su oltar sv. Anastazije u Veroni (1569. g), mramorni reljef na grobnici Leonarda Loredana u crkvi sv. Ivana i Pavla u Veneciji (1572. g) i mnogih drugih, izradio je i skulpturu »Fortuna« (Sreća) koja se danas čuva i izložena je u Nacionalnom muzeju Bargello pod imenom »Venere Marina« (naime, ovo djelo se njemu pripisuje). Bio je veliki prijatelj Giorgia Vasaria, a i sam je pisao. Napisao je epsku poemu »Amor di Marfisa« izdanu 1562. godine.

Zadržat ćemo se kratko na Cattaneovoj »Venere Marina«, u marinističkom stilu izrađenoj bronzanoj figuri⁵ visine 50,1 cm: lijepa djevojka sa raširenim jedrom (velom) iznad glave stoji na kugli. Po mnogočemu podsjeća na djevojku s jedrom sa Skočibuhinog grba! (Slika 3 i 4.)

Slučajnost ili nešto drugo?

Koliko se do sada zna Danese Cattaneo nije dolazio u Dubrovnik. Ali Tomo Stjepović — Skočibuha i kao pomorac i kasnije kao posjednik i bogat čovjek, jednako kao i neki od njegovih sinova — posebno Marin i Vice — često su odlazili i boravili u Firenzi i Veneciji odakle su poručivali umjetnički izrađen namještaj, slike kao i druge predmete i ukrase za svoje dvorce u Dubrovniku.⁶ I sasvim je realno na osnovu toga pretpostaviti — jer je teško kategorički tvrditi i za sada dokumentima potkrijepiti — da su se Tomo Stjepović — Skočibuha, kao jedan od najistaknutijih dubrovačkih privrednika 16. stoljeća i kulturni čovjek zainteresiran za umjetničke slike, predmete i drugo,⁷ i njegovi sinovi Marin i Vice, kao ljudi koji su se također neobično mnogo zanimali za umjetnost, dobro poznavali s Cattaneom, a moguće su i prijateljevali, što je utjecalo na Skočibuhu da Cattaneovu »Venere Marinu« ukomponira u svoj grb!? U dokaz te pretpostavke može poslužiti činjenica da je Danese Cattaneo bio veliki prijatelj Giorgia Vasaria,⁸ a zna se opet da je Giorgio Vasari za poznati oltar porodice Skočibuha u Domini-

Slika 3. Danese Cattaneo: »Fortuna« (Visina 50,1 cm)
Djelo se čuva u Nacionalnom muzeju Bargello pod
imenom »Venere Marina«

kanskoj crkvi u Dubrovniku, prema određenom nacrtu, naslikao »Silazak Duha svetoga«, na kojoj se slici pored apostola i Bogorodice vidi sa desne strane i sam Vice Skočibuha kako pobožno kleči i moli sklopljenih ruka«. (Dr. Jorjo Tadić: »Dubrovački portreti« str. 224). Po nekim izvorima navodi se kao autor ovog djela i Santi di Tito. Vasarijeve slike nalazile su se, navodno, i u Skočibuhinim palačama, a u Suđurđu na otoku Šipanu u Skočibuhinom dvorcu nalazi se i danas jedna Kristova slika koja se pripisuje ovom umjetniku.

Poznanstvo i prijateljstvo Skočibuha sa Vasariem moglo je dovesti i do poznanstva i prijateljstva Skočibuha i sa Cattaneom, iz čega je rezultiralo da se djelo ovog majstora, ponešto modificirano u detaljima, nađe u grbu ove poznate dubrovačke pomoračke porodice.

Ali isto tako moguće je pretpostaviti i obratno: da je po grbu Skočibuhe veliki majstor Cattaneo, ponešto modificirajući u detaljima, izradio ovo svoje poznato djelo?

U svakom slučaju, s obzirom na mnoge sličnosti kao i činjenicu da su živjeli i djelovali u istom razdoblju kao suvremenici i da su bili veliki prijatelji sa Vesariem, valjalo je ukazati na spomenute sličnosti i mogućnosti bez pretenzija da je o tome sve rečeno kao i da se kategorički bilo što tvrdi, već da ovi reci eventualno posluže kao skica za jedan opsežniji i obuhvatniji rad o tome. (Slika 5.)

Prilikom pisanja ovog rada obratio sam se za suradnju i podatke Muzeo nazionale del Bargello — Firenze, pa im se i ovim putem najljepše zahvaljujem na susretljivosti i podacima.

Slika 4.

Djevojka s raširenim jedrom na Skočibuhinom porodičnom grbu koja po mnogome podsjeća na Cattaneovo djelo

Slika 5

Kristov monogram iznad ulaznih vrata u dvorac Toma Stjepovića-Skočibuhe u Suđurđu. Ispod njega uklesana je godina 1546, kada je, navodno u potpunosti dovršen ovaj dvorac, onakav kakav je danas

Također sam zahvalan dr. Krunu Prijatelju za podatke i upute, dr. Jozu Luetiću za konsultaciju, kap. Vlahu Krstelju za prijevoze te cij. Dodi Murati i cij. Stani Vuinović, sadašnjim vlasnicima Skočibuhinih dvoraca u Suđurđu na otoku Šipanu za korisne napomene i mogućnost posjete Skočibuhinim dvorcima.

BILJEŠKE:

¹ Pisali su dr Jorjo Tadić, dr Cvito Fisković, dr Vinko Foretić, dr Josip Luetić, Frano Kesterčanek, ing. Bruno Šišić i drugi.

² Serafino Razzi: Historija Dubrovnika. (1595. godina)

³ Frano Kesterčanek u bilješkama svog napisa »Renesansni dvorci obitelji Stjepovića-Skočibuhe na Šipanu (Anali Historijskog instituta JAZU — Dubrovnik VIII — IX — 1962. godine) navodi da i Kristo Vlajki u Genealogiji Antonina, a poslije njega i M. Mattei — Matijašević u Zibaldone I. 73 pogrešno navode da je stariju Stjepovićevu kulu u Suđurđu na otoku Šipanu (prikazanu na slici 2. ovog rada) dao sagraditi Tomo Skočibuha. Kesterčanek navodi da je Vice Stjepović — Skočibuha« da bi svoju kuću mogao lakše braniti od eventualnih napada, a da bi ujedno zaštitio s morske strane šipansko polje, u ožujku godine 1569. ugovorio s tri zidara da mu na istočnoj strani kuće podignu kulu. Kesterčanek navodi da je Vice Stjepović — Skočibuha svoj dvorac u Suđurđu počeo graditi 1561. godine.

Dr Cvito Fisković u knjizi »Otok Mljet — naš novi nacionalni park »pod naslovom« Spomenici otoka Mljeta« na strani 68. piše da je kula benediktinskog samostana i crkve na Mljetskom jezeru veoma slična kuli Skočibuhinog dvorca u Suđurđu na Šipanu. »Šipansku kulu zidali su Vici Tome de Stefanis Skočibuhi dubrovački graditelji Toma Ruskov, Luka Nikolić i Pavao Marić 1577. godine (Diversa notariae 121. str. 11) pa su vjerojatno i ovu na Mljetu, koja joj slični, sagradili također dubrovački zidari«.

Dr Jorjo Tadić u svojoj knjizi »Dubrovački portreti« (Srpska književna zadruga — Beograd 1948. knjiga 305) na strani 222 piše: »Da bi kuću mogao lakše braniti od čestih napada gusara, a da bi ujedno zaštitio i cijelo selo, Vice je u martu 1569. godine ugovorio sa tri zidara da mu na istočnoj strani

kuće podignu jednu kulu, a u njoj je dao iskopati bunar za kišnicu. Već je tada, vjerojatno, ova kuća s vrtom i terasama, ograđena visokim zidom, imala onaj izgled koji je i do danas sačuvala».

Ing. Bruno Šišić u svom radu »Vrt renesansnog ljetnikovca Vice Stjepovića — Skočibuhe u Suđurđu na Šipanu (Časopis »Dubrovnik« br. 3 — 1973. g. str. 141) navodi: »Ljetnikovac Toma Skočibuhe s vrtom i kulom građen je u vremenu od 1529. do 1569«. Kako se iz navedenog vidi godine kada je kula građena različito se navode, što međutim za ovaj napis nema neki posebno važan značaj. Ono što je od interesa jest da je pri vrhu ove kule postavljen (uzidan) porodični grb obitelji Skočibuhe, te da su u vrijeme gradnje ove kule bili u životu i Vice Stjepović — Skočibuha i kipar Danese Cattaneo. (A eventualno i Tomo Stjepović — Skočibuha ako se pokažu točnim ranije godine — 1529 — 1546 i druge — o gradnji ove kule.

⁴ Thieme Becker, Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler VI. Leipzig, str. 189 — 191.) U pismu kojeg sam dobio od Museo nazionale del Bargello — Firenze, br. 3904 od 11. V 1978. godine navodi se da je Danese Cattaneo rođen u Massa)

⁵ H. D. Molesworth: Istorija evropske skulpture str. 168—169 odakle je i presnimljena »Fortuna«.

⁶ Dr Jorjo Tadić: »Dubrovački portreti«. (Srpska književna zadruga, knjiga 305. str. 220. Beograd 1948.

⁷ Frano Kesterčanek: »Renesansni dvorci obitelji Stjepovića — Skočibuhe na Šipanu. Anali Histo-rijskog instituta JAZU — Dubrovnik VIII — IX 1962.

⁸ Podatak iz pisma Museo nazionale del Bargello. Firenze br. 3904 od 11. V 1978. g.

Jugoslavenska tankerska plovidba ZADAR

Direkcija: Zadar
Borisa Kidriča 3
Telefon: 22-377
Telex: 21127
Telegram: Jugotanker

JTP
RO JUGOTANKER

Predstavništvo: Rijeka
Beogradski trg 3
Telefon: 22-542, 25-625
Telex: 24198

OUR JUGOTANKER: raspolaže suvremenim brodovima za prijevoz tekućih tereta do 70.000 DWT u svim kategorijama plovidbe, te specijalnim brodovima za rasuti teret (Bulk-Carriers od 18.400 do 41.150 DWT). Zastupnik čamaca »ELAN« i konsignacija brodskih motora »VOLVO PENTA«.

OUR BRODOGRADILIŠTE: vrši gradnju i remont brodova, brodskih strojeva, ure-

đaja, opreme i željeznih konstrukcija. Plovni dok omogućuje dokovanje brodova do 2.300 tona vlastite težine.

OUR TURISTHOTEL: Hoteli u zadarskoj okolici — kopnu i otocima; MARINA — Zadar, unajmitelj, opskrbljivač i serviser svih vrsti jahta i sportskih čamaca. Poseban servis brodskih motora VOLVO PENTA i opskrba svim rezervnim dijelovima.

Zadar XVI st.
Naslovna stranica drugog izdanja Marulićeve »Judite«
(Mleci, 1522)